CURRENT ECUMENICAL CONCERNS: CHRISTIANITY AND INTER-RELIGIOUS DIALOGUE

Iulian-Constantin Vrabie
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, „Dumitru Stăniloae" Faculty of Orthodox Theology

Abstract: The question of the relationship between Christianity and the other religions of the world has reached a stage of great topicality, because it can be said that it is only today that the question of understanding between the world's religions is being fully realized as a consequence of the encounter and confrontation between the different cultures of the world and as an inexorable necessity to find a way of living together peacefully and prosperously on the entire surface of the earth. In this context, ecumenical interreligious dialogue must follow the laws of constructive dialogue: it must be based on reciprocity, promote common commitment and bear witness together to the mission entrusted to them, the stakes of such dialogue being understanding, cooperation and witness to the truth.

Keywords: Christianity, mission, dialogue, religions, cultures

a) Dialogul interreligios ca problemă esenţială a secolului XXI

În contextul pluralismului religios şi a ecumenismului actual, religiile lumii participă la o acţiune comună ce are în vedere pe de o parte promovarea vieţii religioase ca stare de spirit ce propune o dezvoltare spirituală a conştiinţei şi mentalităţii religioase a omului contemporan în sensul unei „resacralizări" a lumii marcate de fenomenul secularizării ce are consecinţă în toate compartimentele vieţii umane, iar pe de altă parte accentuarea unei necesităţi a dialogului interreligios.Problema dialogului interreligios are o importanţă deosebită prin faptul că este fundamentul şi baza primului aspect şi de aceea se impune analizat şi în perspectiva creştinismului şi a relaţiei lui cu celelalte religii în contextul mondial actual. Astfel, „dialogul este impus din exterior sub presiunea schimbărilor lumii contemporane implicând pluralitatea religiilor, şi rezultatul dezvoltării mijloacelor de comunicare, credincioşii din întreaga lume intrând în legătură cu noi şi noi religii."[1] De aceea, prin refuzul dialogului se îngreunează şi viaţa societăţii.

Într-o lume multireligioasă, oamenii, dincolo de deosebirile dintre ei, simt nativ nevoia de a comunica, de a se cunoaşte, de a intra în dialog, păstrându-şi în acelaşi timp propria identitate.Mai mult de atât, a-l asculta şi a-l cunoaşte pe cel care crede, gândeşte şi trăieşte altfel decât tine înseamnă a te cunoaşte şi a te înţelege mai bine pe tine însuţi şi propriile tale valori[2] şi chiar a le preţui mai mult prin înţelegerea superiorităţii lor.

Problema raportului dintre creştinism şi celelalte religii ale lumii a ajuns într-un stadiu de mare actualitate, deoarece se poate spune că abia astăzi se pune în toată acuitatea ei problema intîlnirii între religiile lumii, ca o consecinţă a întilnirii şi confruntării dintre diferitele culturi ale lumii şi ca o necesitate inexorabilă a găsirii unei modalităţi de convieţuire paşnică şi prosperă pe întreaga suprafaţă a pământului.[3]

[1] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi, *Misiune şi dialog. Ontologia misionară a Bisericii din perspective dialogului interreligios*, Alba Iulia 2003, p.201
[2] Pr Prof. Dr. Nicolae Achimescu, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, Iaşi, 2006, p.12
[3]Pr.Prof.Corneliu Sârbu „Poziţii principiale ale Ortodoxiei faţă de celelalte religii" în Ortodoxia, nr.4, 1969, p.507; Diac. Prof. Emilian Vasilescu „Cadrul şi perspectivele dialogului interreligios" în Ortodoxia nr.1, 1971, p.130

În acest context, dialogul ecumenic interreligios trebuie să urmeze legile dialogului de tip constructiv: să fie bazat pe reciprocitate, să promoveze angajamentul comun şi să mărturisească împreună misiunea încredinţată, mizele unui astfel de dialog fiind înţelegerea cooperarea şi mărturia adevărului.[4]

b) Mărturie şi dialog în contextul pluralismului religios

Prin aceasta dialogul şi mărturia nu stau nicidecum într-o contradicţie reciprocă, pentru că dialogul este o situaţie prin care Hristos Însuşi poate fi mărturisit în lumea contemporană.[5] De aceea, ,,Misiunea presupune şi înseamnă în acelaşi timp dialog cu celelalte religii, dialog ce trebuie să determine şi o angajare evanghelizatoare, căci această dimensiunea dialogică nu trebuie să se facă în detrimentul naturii esenţial misionare a creştinului neputându-se eluda faptul esenţial pentru creştini că Iisus Hristos este Adevărul şi singura Cale spre Viaţă şi Mântuire, afirmaţii creştine ecumenice şi eclesial insurmontabile".[6] Astfel, activitatea misionară presupune şi un mod de relaţionare interreligioasă, iar prin aceasta dialogul cu alte religii face parte din misiunea creştină.[7]

Biserica Ortodoxă se străduieşte şi astăzi să arate calea cea adevărată care duce la mântuire, păstrând originalitatea doctrinală şi fiinţială a religiei creştine[8]iar prin aceasta, deschiderea faţă de cei de altă credinţă este o expresie a mărturiei creştine în lumea de astăzi[9] căci cuvântul omenesc participă la puterea lui Dumnezeu atunci când e unit cu Hristos Cuvântul şi acordat cu Duhul Sfânt de viaţă făcător[10].

Astfel, misiunea şi dialogul sunt două concept teologice complementare.[11] Creştinul prin mărturia ca dialog îl face cunoscut, de fapt, pe Hristos însuşi care îndeamnă,,Mergând, învăţaţi toate neamurile..." (Matei 28, 19) căci prin aceasta, Fiul lui Dumnezeu ne-a învăţat să ieşim din izolare, şi să-L mărturisim până la marginile pământului.Dumnezeu prin Hristos a intrat în relaţie cu toţi oamenii de toate credinţele şi de aceea ,,a fi in dialog înseamnă a fi parte integrantă a lucrării continue a lui Dumnezeu în mijlocul nostru şi a tuturor semenilor noştri, indiferent de credinţa lor" [12] pentru că şi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru mântuirea întregului neam omenesc , înfăptuind în trupul Său mântuirea obiectivă.[13]Astfel, indiferent cărei religii îi aparţin, oamenii au ca trăsătură fundamentală comună crearea lor după chipul lui Dumnezeu, iar acest chip se păstrează permanent în ei căci ,,postulatele ontologice date de Dumnezeu omului la creare, chipul şi asemănarea, se regăsesc în planul raţionalităţii existenţei omului"[14] şi de aceea pe cei de alte credinţe ,,nu avem dreptul să-i

---

[4] Pr.Lect. Dr.Mihai Himcinschi, *op.cit.* pp.204-205; Kateregga Badru and Shenk David W., *A Muslim and a Christian in Dialogue* ,Herald Press, 1997: în această lucrare este prezentată caracteristica principală a unui dialog interreligios eficient: *Probably,the most significant level of conversation should be good neighborliness. We must learn to know one another as friends. We must pray to God, asking him to help us cultivate bridges of love between our communities. We must learn the conversation of love, forgiveness, respect, good neighborliness, listening, and witness."* Pp.206-207

[5] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu, *op.cit,* pp.22-23; Pr.Prof.Dr.Ion Bria *Spiritualitate pentru timpul nostru*, în Studii Teologice, nr.3-4, 1992, p.23

[6] Pr. Prof. Dr. Gheorghe Petraru, *Teologie Fundamentală şi misionară.Ecumenism*,Ed Performantica, Iaşi, 2006, pp.342-343

[7] E.Luther Copeland, *A new meeting of the Religions:Interreligious relationships and theological questioning,* Baylor University, 1999, p.97

[8] P.Prof.Petru Rezuş, *Originalitatea creştinismului,* în Ortodoxia, nr.4, 1959, p.534

[9] Pr.Prof.Nicolae Achimescu, *Noile mişcări religioase*, Editura Limes, Cluj, 2012, p.306

[10] Tomas Spidlik, *Spiritualitatea Răsăritului Creştin,* Editura Deisis, Sibiu, 1997,p.203

[11] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit.* p.197

[12] Pr Prof. Dr. Nicolae Achimescu *op.cit. ,pp.*15-16

[13] Pr.Lect. Gh. Popa, Pr Asist Dan Sandu *Anticiparea unei teme ecumenice europene în dialogul ecumenic local* în Teologie şi viaţă, nr.7-9, 1995, p.66

[14]Pr.Prof.Dr.Remus Rus, *Coordonate ale gândirii teologice a Sfântului Irineu de Lyon,* în Studii Teologice, nr.3-4,2001, p.13; Pr.Dumitru Stăniloae, *Chipul lui Dumnezeu şi îndumnezeirea omului*, în Ortodoxia, nr.4, 2013, pp.30-41

dispreţuim ci dimpotrivă avem datoria de a ne ruga pentru ei ca să ajungă la cunoaşterea şi trăirea adevărului creştin".[15]Astfel dubla calitate iconomică a lui Hristos de Logos Creator şi de Mântuitor al lumii este temei pentru dimensiunea raţional dialogică sau colocvială a creaţiei.[16]

Ortodoxia consideră că trebuie să luăm ca principiu de orientare către cei de alte religii unitatea neamului omenesc, cu cele patru trăsături esenţiale ale ei: unitatea do origine (Fapte XVII, 26), unitatea de esenţă şi de structură trupească si sufletească, unitatea de aspiraţii şl unitatea de destin iar această unitate ne ajută să sesizăm şi să înţelegem corect multe din aspectele raportului dintre creştinism şi celelalte religii ale lumii.

Astfel, baza legăturii religiei creştine cu celelalte religii este natura umană pentru că în urma căderii protopărinţilor în păcatul originar natura umană nu s-a pervertit şi degradat cu totul. Chipul lui Dumnezeu din om n-a fost total distrus, aşa încât şi omul căzut tinde spre Dumnezeu şi-L caută pe Dumnezeu. In consecinţă, celelalte religii reprezintă umanul în căutarea lui Dumnezeu, exprimă aspiraţia umană spre mîntuire.[17] De aceea, asemeni creştinismului şi alte religii se situează în perspectiva mântuirii. [18]

Prin acestea, dialogul interreligios devine astfel o posibilitate pentru mărturie creştină autentică, o modalitate de a face cunoscut Cuvântul lui Dumnezeu şi de aprofundare a convingerilor religioase.

c) Dialogul interreligios şi influenţa în viaţa socială

Dialogurile interreligioase actuale constituie nu numai o necesitate internă inerentă a religiilor pentru apărarea valorilor religioase, dar şi o obligaţie comună a religiilor faţă de omul contemporan. Astfel, sub titlul „Cuvântul şi realitatea" în 1893, la Chicago s-a constituit Parlamentul Mondial al Religiilor, fiind prima dată când responsabilii religiilor conveneau din lumea întreagă să se întâlnească pentru a face cunoscute diversele tradiţii religioase dar şi de a pune în evidenţă rolul religiei în viaţa socială[19]pentru că influenţa unei religii asupra modului de viaţă este deosebită conform căii de mântuire pe care o propovăduieşte,[20]a modului în care înţelege existenţa.[21]

În acest sens, asumarea propriilor îndatoriri spirituale, ca şi deschiderea spre ceilalţi constituie premisele oricărui dialog interreligios veritabil, din preocupările si eforturile de astăzi ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, reieşind în mod evident faptul că în prezent, există o nevoie acută de înţelegere între oameni pe toate planurile[22] fiind nevoie de un dialog constructiv în acest sens, prin care să învingă „pacea în relaţiile cu credincioşii altor religii şi cu semenii noştri care împărtăşesc alte convingeri şi care are ca finalitate realizarea păcii instaurate obiectiv de Hristos prin Jertfa Crucii".[23]De aceea, dialogul presupune

---

[15] Diac Prof.Emilian Vasilescu, „*O nouă disciplină în învţământul nostru teologic*", în G.B. X(1951), nr.6-7, p.20 Pr.Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea într-o lume secularizată,* în Ortodoxia nr.4, 2013, pp.23-30; Idem, *Rugăciunea lui Iisus şi experienţa Duhului Sfânt,* Editura Deisis, Sibiu, 2005, pp.21-40

[16]Pr.Prof.Dr. Dumitru Popescu, *Teologie şi cultură,*EIBMBOR, Bucureşti, 1993, p.25; Diac.Asist.Dr.Doru Costache, *Communio, Părintele Dumitru Stăniloae şi raţiunea ecclesial-colocvială a existenţei,* în Studii Teologice, nr.3-4, 2001, p.62

[17] Pr.Prof.Corneliu Sârbu,*op.cit*., pp.511 şi 517

[18] Jean Delumeau, *Religiile lumii* , Ed.Humanitas, 1996, p.93

[19] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit.p.*229

[20] Pr Prof. Dr. Nicolae Achimescu ,*Budism şi creştinism*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2009, p.157

[21] Michael Barnes , *Interreligious learning.Dialogue, Spirituality and the Christian Imagination*, Cambridge University Press, 2012, p.38

[22]Idem, *Religii în dialog,* pp.29 şi 33

[23] Dumitru Abrudan *Biserica Ortodoxa Română in lupta pentru apărarea păcii*, în Studii Teologice, 1953, nr. 7-8, p.554; Diac Prof.Orest Bucevschi, *Pacea, obiectiv al misiunii Bisericii Ortodoxe în lume,* în Studii Teologice, nr.1-2, 1952; Magistrand Pr.V.Ignătescu, *Principiul comuniunii în Ortodoxie,* în Ortodoxia, nr.3, 1956*;*Ina Merdjanova and Patrice Brodeur, *Religion as a conversation starter interreligious dialogue for peacebuilding in*

înţelegere şi reconciliere, departe de orice atitudine de violenţă şi constrângere a libertăţii dialogul devenind o „vorbire împreună sau o justificare raţională împreună”[24], creştinii şi membrii altor religii fiind „destinaţi de a edifica împreună cursul istoriei”[25]. Spiritul dialogului se refera astfel la o atitudine de respect şi prietenie, slujind împreună binele umanităţii căci Hristos n-a adus doar o nouă religie, ci şi un nou mod de viaţă, un nou mod de a trăi centrat pe iubire şi comuniune ,o nouă morală ce are putere de a schimba viaţa omenirii în structura şi resorturile ei, aspect ce poate duce la o interpretare mai profundă a semnificaţiei misiunii creştine în lumea de astăzi.[26]

Consiliul Eumenic al Bisericilor a insistat chiar pe formarea unei comunităţi mondiale indiferent de credinţa religioasă în sensul de realizare a unei vieţi comunitare, de realizare a dreptăţii şi păcii pentru că profeţii Vechiului Testament vorbesc despre Împărăţia lui Dumnezeu acolo unde prevalează justiţia, certitudinea moralitatea, în general şi pacea, hinduşii vorbesc despre lumea lui Brahma şi Împărăţia lui Rama acolo unde Dharma este pe deplin statornicită Sangha budistă este un ideal în care se urmăreşte realizarea unei societăţi caracterizată de virtutea marii compasiuni, creştinii nădăjduiesc într-un cer nou şi pământ nou (Ap 21,1)în care Dumnezeu va fi totdeauna cu poporul Său, iar musulmanii arată că o comunitate devine realitate când credincioşii acceptă suveranitatea lui Dumnezeu şi urmează preceptele Lui. În acest sens, o conferinţă pe tema cooperării mondiale „The Conference on World Cooperation Development”, la Beirut insistă asupra importanţei unei colaborări interreligioase implicând toate religiile lumii în acţiunea comună în vederea progresului umanităţii, recomandându-se ca toate religiile să-şi valorifice doctrina, cultul şi disciplina proprie nu numai pentru satisfacrea necesităţilor religioase ci şi în vederea împlinirii marilor idealuri ale lumii contemporane în general,accentuându-se astfel influenţele benefice pe care le pot avea în societate, iar acest moment este prilej pentru creştini de a valorifica tezaurul învăţăturii de credinţă în direcţia sporirii încrederii între oameni.[27]De aceea este important de a evalua fiecare modul în care poate contribui la binele umanităţii fiind necesară o colaborare cât mai strânsă între reprezentanţii marilor religii „în vederea dezbaterii în comun a marilor probleme umanitare, morale şi sociale din vremea noastră, mai ales în vederea stabilirii unui program comun de luptă pentru pace”[28] prin aceasta arătându-se relevanţa pe care o are exemplul vieţii creştine într-un context marcat de criză morală şi anarhie intelectuală.[29]Acesta lucru este necesar mai ales pentru situaţia lumii de astăzi ţinând cont de numeroasele confruntări dintre oameni prilejuite de anumite ambiţii personale sau de o poziţionare extremistă în modul de înţelegere a sentimentului religios exprimată printr-un fanatism îndreptat împotriva semenilor.

Cu toate diferenţele de limbaj şi învăţături religioase, credincioşii tuturor religiilor lumii se pot întâlni şi colabora pentru atingerea scopului lor în cadrul marilor probleme

---

the Balkans, Continuum International Publishing, 2009*;*David Little, *Peacemekers in action-profiles of religion in conflict resolution,* Cambridge University Press, 2007

[24] Pr.Drd. Dragoş Ungureanu, *Misiunea creştină în contextul dialogului interreligious,* în Teologie şi viaţă, nr.5-8, 2011, p.37

[25] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit. p.*212; Irineu Mihălcescu *Teologia luptătoare,* Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1994, p.134

[26] Pr.Prof. Dr.N.Achimescu, *Semnificaţia şi rolul Duhului Sfânt pentruviaţa noastră azi*, în Teologie şi viaţă, nr.1-4, 2002, p.19; Prof.N. Mladin, *Hristos în viaţa morală a credincioşilor,* în Studii Teologice, nr.9-10, 1953, p.30

[27] Pr Prof. Dr. Nicolae Achimescu, *Religii în dialog*, pp.43-47; Gh. Drăgulin, *Iubirea de oameni în budism şi creştinism,* în Ortodoxia, nr.4, 1959, p.619; Marco Pallis, *A buddhist spectrum-contribution to Buddhist-Christian dialogue,* World Wisdom, 2003, p.125

[28]Diac. Prof. Emilian Vasilescu *„Cadrul şi perspectivele dialogului interreligios”* pp.138-139;Idem *Istoria religiilor*, Ed Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2008, pp 408 şi 413

[29] Ilarion Felea, *Religia culturii,* Editura Episcopiei Române a Aradului, Arad, 1994, p.202; Jesper Svartvik and Jakob Wirén, *Religious Stereotyping and Interreligious Relations,* Palgrave Macmillan, 2013, p.141

actuale ale lumii care sunt ale credincioşilor de oriunde, fiindcă ele privesc viaţa.[30]De aceea, credincioşii tuturor religiilor au nevoie să coopereze în solidaritate pentru ajutorarea întregii umanităţi în diversele nevoi.[31]

După concepţia ortodoxă, credinciosul năzuieşte să dobândească mântuirea, dar nu izolat de ceilalţi semeni ai săi, şi din aceasta decurg evidente implicaţii pentru poziţia Bisericii Ortodoxe şi a credincioşilor faţă de năzuinţele omenirii spre înnoirea vieţii sociale[32] spre constituirea unei societăţi ideale lipsite de orice suspin[33]pe baza normelor şi valorilor religioase creştine pentru promovarea armoniei şi colaborării dintre oameni.[34]

d) Creştinismul în dialog cu religiile actuale

Treptat, dialogul interreligios s-a dezvoltat peste tot în lume acolo unde comunităţile religioase diferite coexistă în acelaşi oraş sau în aceeaşi regiune, metoda folosită fiind cea comparativă prin care se vede ce au în comun religiile implicate în dialog promovându-se unitatea lor de relaţie. Astfel dialogul interreligios constă într-un schimb de cuvinte şi ascultare reciprocă angajate sub picior de egalitate a credincioşilor diferitelor tradiţii religioase iar prin astfel de acţiuni se compară sisteme religioase, se constată convergenţa spirituală,se promovează comuniunea celor ce cred, se afirmă complementaritatea tradiţiilor spirituale şi culturale fără să se facă în detrimentul celuilalt, ci să atingă relaţiile personale, ca: reciprocitatea, alteritatea, schimbul verbal, reamplasarea unei baze comune, toate acestea constituind de fapt premizele dialogului interreligios.[35]

Atunci când dialogul creştinilor cu reprezentanţii altor religii se dezvoltă,se poate înţelege pe deplin şi locul ocupat de alte tradiţii religioase în planul lui Dumnezeu vizavi de purtătorii acestora şi de creştini.[36]Astfel trebuie să fie luat în calcul accentuarea anumitor aspecte pozitive ce caracterizează religiile necreştine pentru ca prin aceasta să se arate prezenţa lor şi în credinţa creştină, ducând şi la o limpezime a convingerilor despre superioritatea creştinismului.[37] De fapt, aceste aspecte sunt deschideri către religia creştină, importante în plan practic şi misionar, creştinismul reuşind astfel în cadrul dialogului interreligios să-şi descopere valorile arătând în acelaşi timp că şi celelalte religii conţin fragmente de adevăr, raze de lumină care sunt expresia căutării stăruitoare a lui Dumnezeu şi năzuinţe permanente spre El.[38]

Dialogul interreligios se află pe masa priorităţilor Consiliului Ecumenic al Bisericilor[39], care din anul 1970 a susţinut câteva întâlniri între creştini şi reprezentanţii altor religii actuale mozaism, islam, hinduism şi budism accentuând că singura cale de cunoaştere şi înţelegere între marile religii ale lumii contemporane este cea a dialogului sincer şi constructiv. În 1979, Comitetul central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor a adoptat în unanimitate şi un set de linii directoare cu privire la dialog (Guidelines on Dialogue),

---

[30] Drd Ştefan Reşceanu, *Temeiuri pentru dialogul interreligios* în Mitropolia Olteniei, nr.1-2, 1974,p.32

[31] Hans Waldenfels, *Jesus Christ and the Religions,* Marquette University Press, Milwaukee, Wisconsin, 2009, p.99

[32] Antim Episcopul Buzăului, *Sensul Ortodoxiei*, în Ortodoxia nr. 2, 1952, p.165

[33] Magistrand Alex Bidian, *Atitudinea faţă de lume în Brahmanism şi în creştinism*, în Ortodoxia, nr.3, 1957, p.514

[34] Ilie Fonta ,*Religia şi Bisericile creştine, factori ai apropierii între oameni şi popoare*, în Ortodoxia, 94, 2-3, p.158

[35] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit., pp.*208 şi 226; Pr.Drd. Dragoş Ungureanu, *op.cit.*, p.36

[36] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu ,*Religii în dialog* p.20

[37] Ilarion Felea, *Religia iubirii,* Editura Reântregirea, Alba Iulia, 2009, p.463

[38] *Cf* Ibidem;Pr.Prof Petru Rezuş, *Cooperarea Bisericilor creştine cu celelalte religii,* în M.B., nr 4-6, 1972 Pr.Prof Corneliu Sârbu, *Religia iubirii.,*p.520; Pr.Prof.Dr.Corneliu Sârbu, *Teologie fundamentală ortodoxă românească,* Editura Pelerinul Român, Oradea, 2001, p.60

[39] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit.,*p.221

împreună cu o declaraţie teologică, şi le-a încredinţat Bisericilor, acest fapt putând constitui începutul unei noi etape în relaţiile dintre comunităţile creştine şi semenii lor de alte religii.[40]

În acest sens, s-au făcut numeroase încercări de apropiere şi colaborare între religii, îndeosebi între creştinism, de o parte, şi evrei, musulmani, hinduşi şi budişti, de altă parte[41]pentru că acestea sunt considerate marile religii ale lumii prin ,,ponderea influenţei lor în istorie, prin originalitatea şi profunzimea mesajului lor şi prin numărul mare de adepţi. De aceea ele au modelat şi continuă şi acum să modeleze, cultura şi conştiinţa religioasă a popoarelor lumii."[42]De aici a şi apărut marele număr de reuniuni, conferinţe interreligioase şi discuţii care urmăresc ,,nu numai colaborarea atît de necesară pe teren practic a reprezentanţilor religiilor, ci şi angajarea într-un dialog teoretic, doctrinar, în vederea apropierii şi pe teren teologic a diferitelor religii."[43] Dar totuşi în acest sens apar dificultăţi mai mari datorită diferenţelor de doctrină şi a specificului fiecărei religii, cu toate că pot fi găsite anumite puncte de convergenţă.De aceea dialogul interreligios actual este mai mult ,,o chestiune de ascultare şi înţelegere a credinţei altora şi de asemenea de mărturie a Evangheliei lui Hristos" după cuvintele Raportului realizat de Consiliul Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi din anul 1975.[44]Astfel, ,,în lumea unică de astăzi, tradiţiile religioase interacţionează în mod conştient prin observare reciprocă şi dialog".[45]

În ce priveşte raportul dintre creştini şi evrei, foarte important este faptul că ambele comunităţi consideră dialogul ca o necesitate. Aceasta pentru că ,,Trăind într-o lume divizată prin rasism, blocuri de puteri competitive şi clase ale celor avantajaţi şi dezavantajaţi, (aceste religii) trebuie să se caute una pe alta şi pentru că se aşteaptă de la ele să-şi aducă aportul la făurirea unui viitor în care indivizi şi popoare să aibă garantate drepturile la libertate şi o viaţă demnă."[46]

În acest sens, întâlniri dintre creştini şi reprezentanţi iudei au avut loc la Seeligsberg în Elveţia, 1947, la Congresul de la Toronto, 1968 având ca temă depăşirea obstacolelor ce stau în calea comunicării, la 6 martie 1969 la New York, adunare fiind pregătită de Diviziunea de studii teologice a Consiliului luteran al Statelor Unite ale Americii şi de Departamentul afacerilor interreligioase al Comitetului evreiesc american, ce a avut ca teme ,,Legea şi graţia" şi ,,Alegerea poporului lui Dumnezeu", ce a dat naştere şi unei bogate literaturi, apoi la Geneva în 1976, după care trei consfătuiri internaţionale, în martie 1977 la Lucerna, în octombrie 1979 la Bucureşti şi la Atena în 1993, întâlniri de mare folos care au contribuit la deschiderea unui nou capitol în relaţiile dintre creştini şi iudei.[47]

Aceste întâlniri au importanţă majoră pentru că ,,pornind de la puncte de vedere deosebite,cele două religii au ajuns, pe parcursul timpului, să dobândească o viziune comună asupra unor probleme importante cum ar fi: demnitatea şi libertatea omului, responsabilitatea sa înaintea lui Dumnezeu, destinul comun cu toţi semenii"[48] accentuindu-se şi alte puncte de legătură ,,refuzul rasismului căci toată cultura, etnia, limba, naţiunea,trebuie să fie

[40] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu ,*Religii în dialog,* pp.13-14
[41] Diac Prof. Emilian Vasilescu, *Încercări de colaborare între religiile actuale* în Ortodoxia nr.2, 1969, p.248
[42] Alexandru Suciu, *Istoria şi filosofia religiilor,* Editura Didactică şi Pedagogică, p.166
[43] Diac Prof. Emilian Vasilescu, *Preocupări în teologia ortodoxă română în legătură cu religiile necreştine*, în Ortodoxia nr.1, 1971, pp.39-40
[44] Vezi Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu ,*Religii în dialog*, p.85
[45] John Hick, *Filosofia religiei,* traducere de Alexandru Anghel, Editura Herald, 2010, p.207
[46] Pr.Lect.D. Abrudan, *Creştinismul şi Mozaismul în perspectiva dialogului interreligios,* în M.A., nr.1-3, 1979,p.72
[47]Damaskinos Papandreou, *Dialogurile interreligioase şi întâlnirea celor trei religii monoteiste,* apud Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit* ;Diac Prof. Emilian Vasilescu, *Încercări de colaborare între religiile actuale* pp.248-249
[48] Pr.Lect.D Abrudan, *op.cit.* Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu ,*Religii în dialog* p.39; Pr.Conf.Dr. Ioan Stancu, *Concepţia despre lume şi viaţă în iudaism şi creştinism,*,în Ortodoxia, nr.1-2, 2006

considerată şi respectată în particularitatea care se află în comuniunea aceleiaşi binecuvântări promisă lui Avraam tuturor naţiunilor (Fac. 12, 3)"[49] sau misiunea salvatoare îndreptată şi către popoarele păgâne, fapt care a pregătit încă din Vechiul Testament, figura aceea a lui Hristos şi a Bisericii în care este locul istoric, spiritual, soteriologic şi eshatologic al tuturor oamenilor de pe pământ, misiunea lui Israel anunţând astfel mereu misiunea lui Hristos şi a Bisericii precum şi desfăşurarea sa în plenitudinea vremii[50] arătându-se prin aceasta că religia iudaică este ,,instrumentul iconomiei divine".[51] De asemenea, comparativ cu celelalte religii, se poate afirma că ceea ce caracterizează aceste două religii este, în primul rând, specificul lor personalist, întâlnirea dintre Dumnezeu şi om fiind una personală adăugându-se astfel o profundă nuanţă de reciprocitate.[52]

În ceea ce priveşte atitudinea creştinilor şi faţă de islam, aceasta trebuie să fie una spirituală de deschidere, de dialog, promovat de religia creştină, în ultimele decenii mai ales, dar un dialog în care creştinismul să-şi păstreze identitatea arătând frumuseţile ce o caracterizează prin aceasta făcând apel şi la aspectele care pot fi o punte de legătură între cele două religii.

Astfel, aşa cum au sesizat şi Părinţii şi teologii din Răsărit, Islamul a asimilat şi restructurat o mulţime de concepţii creştine, aşa cum le-a perceput Mahomed dintr-o relaţie indirectă cu creştinătatea răsăriteană. Studiind liniile teologice fundamentale ale Coranului, constatăm un dialog tainic al autorului cu opinii iudeo-creştine, care sfârşeşte uneori în acceptare (credinţa în Dumnezeul unic, îngeri, profeţi; în Revelaţia scrisă, în respectul pentru Persoana lui Iisus), şi alteori într-o vehementă negaţie (paternitatea lui Allah, dumnezeirea lui Iisus Hristos, Răstignirea, Învierea, învăţătura despre Sfânta Treime).[53]

Din punctul de vedere al constituirii de conferinţe şi întâlniri în care să se discute problema dialogului dintre creştinism şi islam, putem preciza înfiinţarea, in Spania, la 17 mai 1966, a unei Asociaţii pentru prietenia islamo-creştină «Unidad Cristiana», pentru a se stabili o platformă de pe care să se poată dialoga asupra tuturor acelor puncte comune islamismului şi creştinismului care pot mijloci colaborarea într-un program de acţiune comună spre binele omenirii.[54]În acelaşi sens a apărut şi Conferinţă Misionară de la Edinburgh din anul 1910 în care s-au precizat atât punctele de legătură cât şi numeroasele puncte de separare dintre cele două religii. De asemenea, La a doua Adunare Generală a C.M.B., ce a avut loc la Evaston, SUA, în anul 1954, Raportul final avea în vedere transformările rapide din societate, mai ales în ceea ce priveşte deplasarea populaţiilor dintr-un teritoriu în altul ce a condus la întâlnirea dintre creştinism şi diferite religii specifice altor regiuni ca budismul, hinduismul sau islamul. O întâlnire importantă între creştini şi musulmani a avut loc la Broumana (Liban) în anul 1972, având ca principală temă protejarea libertăţilor religioase ale minorităţilor (In Search of Understanding and Cooperation) ideea acestei teme fiind preluată de a şasea Adunare Generală a C.M.B. ce a avut loc la Vancouver, Canada,în 1983.

Din 1986 un dialog creştino-islamic se realizează prin colaborarea Centrului Ortodox al patriarhiei Ecumenice (Chambesy-Geneva) şi al Academiei Regale pentru cercetarea civilizaţiei islamice (Al-Albait Foundation, Aman - Iordania) şi cu sprijinul înălţimii Sale, Hassan, Prinţul Moştenitor al Iordaniei. Până acum s-au realizat şapte întâlniri academice în

[49] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit* 264
[50] *Ibidem,* pp.269-270
[51] Pr. prof. dr. Boris Bobrinskoy, *Taina Bisericii* ,Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004 , p.272
[52] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu ,*Religii în dialog,* p.81
[53] Pr.Drd. Ionuţ Duma, *Mărturia şi atitudinea Bisericii Răsăritene faţă de Islam între secolele VIII-XV* în Studia Theologica Doctoralia, vol. II, coord. de Pr. Prof. Dr. Viorel Sava, Ed. Junimea, Iași, 2011, p.201;Ilarion Felea, *Religia iubirii.*, pp.506-520
[54] Diac Prof. Emilian Vasilescu, *Încercări de colaborare între religiile actuale,* p.251

acest sens cu o largă arie de teme. Prima întâlnire (Chambesy, 16-20 noiembrie 1986) a avut ca temă principală : Autoritate şi religie. A II-a întâlnire (Aman, 20-25 noiembrie 1987) a avut ca temă principală: Modele de convieţuire istorică a musulmanilor şi a creştinilor şi perspective viitoare. A III-a I întâlnire (Chambesy, 12-25 decembrie 1988) a avut ca temă principală: Pace şi dreptate. A IV-a întâlnire (Constantinopol, 10-14 septembrie 1989) a avut ca temă principală: Pluralismul religios. A V-a întâlnire (Aman, 26-28 iulie 1993) a avut ca temă principală: Tinerii şi valorile cumpătării. A VI-a întâlnire (Atena 8-10 septembrie 1994) cu tema principală: Educaţia pentru înţelegere şi colaborare. A VII-a întâlnire (la Aman la începutul lui iulie 1996) a continuat preocupările pe teme precedentă.Dialogul dintre creştini şi musulmani a cunoscut un moment de criză după atacul din 11 septembrie 2001, an în care au avut loc mai multe întâlniri între membrii C.M.B.,şi lideri musulmani, care au discutat despre situaţia tensionată. În anul 2002, în octombrie, a avut loc întâlnirea organizată de CMB la Cairo, purtând titlul: Christians and Muslims in Dialogue and Beyond,la data de 28 şi 30 octombrie 2002, a avut loc o întâlnire la Manama, Bahrein iar în octombrie 2003, întâlnirea dintre creştini şi musulmani s-a desfăşurat la Londra. Vizita preşedintelui iranian Muhammad Khatami la CMB în decembrie 2003 a fost încă un semn puternic că dialogul creştin-musulman, la oricare nivel, este urgent şi de mare actualitate.[55]

La Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul“ din Bucureşti a avut loc, în zilele 2-3 iunie 2014, Simpozionul interreligios şi de dialog creştin ortodox – islamic şiit, care a reunit profesori de teologie români şi profesori de la Universitatea Internaţională Al-Mustafa din Qom, Iran. Tema simpozionului a fost „Impactul secularizării asupra valorilor religioase şi morale în societatea contemporană.“[56]De altfel, dialogul dintre creştini şi islamici a avut cele mai multe sesiuni şi este cel mai avansat pe plan mondial.

Dialogul creştinismului cu islamul este unul al speranţei atât pentru convieţuirea paşnică a popoarelor într-un context măcinat de numeroase neânţelegeri dar şi pentru restabilirea echilibrului spiritual al omului contemporan, în conştiinţa căruia modelul religios are impact asupra modului de viaţă.Deşi, contactul teologic cu lumea musulmană poate fi imprevizibil şi dur, totuşi este necesar pentru vestirea mântuirii, a Tainei lui Hristos, prin care oamenii pot găsi mântuirea şi plenitudinea adevărului.În acest sens, dialogul eficient dintre creştini şi musulmani implică o dublă convingere: ,,respectul pentru valorile religioase ale islamului, pe de o parte,dar şi respectul pentru darul lui Dumnezeu în Iisus Hristos, pe de altă parte”[57], purtând mereu în mărturie adevărul mântuitor descoperit deplin în Hristos.

Printre punctele principale care ar putea să fie puse în discuţie într-un dialog cu hinduşii, Klostermaier considera pe următoarele: Problema universalismului faţă de exclusivism in pretenţiile religioase atât ale hinduismului cât şi ale creştinismului, natura realităţii aşa cum o văd diversele şcoli hinduiste şi creştinismul, locul lui Hristos şi problema unicităţii sale (revelaţia şi raţiunea fiind adesea un subpunct de discuţie al acestei probleme), locul şi forma practicilor şi ritualului religios.[58]Mistica de asemenea poate fi o punte de legătură între creştinism şi hinduism, calea iubirii (bhaktimarga) ca mod de întâlnire a omului cu Dumnezeu fiind una universală, învăţătură prezentă în Bhagavad-Gita, care primeşte un caracter mistic.În acest sens, hinduşii definesc creştinismul ca o formă de bhakti, dar inferioară iubirii devoţionale hinduse, iar credinţa că numele acţionează prin el însuşi,

[55] Adrian Boldişor *Poziţia ortodoxă faţă de dialogul interreligios. Dialogul cu Islamul*, în: „Revista teologică”, nr.2, 2010, pp.213-215; Damaskinos Papandreou, *op.cit*.,p.27 apud Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit*. p.28; http://patriarhia.deveu.com/ro/relatii_externe/dialog_interreligios.html (14. 03. 2015); *From Harare to Porto Alegre*, 1998-2006, WCC, Geneva, p.83

[56] http://www.apologeticum.ro/2014/06/ (15.03.2015)

[57] Pr. Lect .Dr.Mihai Himcinschi*, op.cit*., p.283

[58] Diac Prof. Emilian Vasilescu, *Încercări de colaborare între religiile actuale*, p.255

invocarea numelui lui Dumnezeu (japa) ne aduce aminte de rugăciunea inimii din mistica creştină răsăriteană.[59]

La nivelul întâlnirii dintre creştinism şi hinduism în perspectiva unui dialog ,, hinduismul, la fel (ca budismul) şi alte mari religii necreştine actuale, este aşteptat să vină cu mai mult elan în întâmpinarea iniţiativelor de dialog interreligios pe teren practic luate de Consiliul Ecumenic al Bisericilor."[60]

În privinţa budismului, învăţătura pe care întemeietorul acestei religii a lăsat-o ca moştenire umanităţii nu cunoaşte un Dumnezeu creator al lumii, un Mântuitor în sensul creştin, o Revelaţie divină, un suflet in sensul unei entităţi veşnice şi neschimbabile, şi nici dogme sau principii religioase in care să credem pentru a ajunge la desăvârşire, nimicul absolut fiind bază a întregii existenţe ce culminează cu Nirvana, care duce la o incertitudine profundă ca antiteză la învăţătura creştină despre Dumnezeu, dar budismul caută lămuriri de ordin spiritual şi de aceea anumite stări de ordin sufleteşti ar putea fi puncte de plecare pentru o înţelegere reciprocă în căutarea mântuirii omului afectat de păcat şi suferinţă.[61]De asemenea, slujirea aproapelui din ambele religii se amplifică într-o comuniune universală tuturor oamenilor şi acest lucru vine nu numai în sprijinul unui dialog interreligios ci şi în interesul unei slujiri mai responsabile a idealurilor de pace ale omenirii de astăzi.[62]În urma comparaţiilor celor două religii, ajungem al concluzia că ,,tot ce e bun în budism avem multiplicat în creştinism iar tot ce lipseşte în budism avem din belşug în creştinism."[63]

În acest sens, Dalai Lama, sesizând importanţa dialogului dintre creştinism şi budism, a scris o carte în urma discuţţilor avute pe marginea unor texte din Noul Testament în 1994, în cadrul John Main Seminar de la Londra pledând şi pentru protejarea identităţii religiilor.De asemenea, un călugăr Zen din Vietnam Thich Nhat Hanha scris două cărţi, ,,Buddha plin de viaţă şi Iisus plin de viaţă", respectiv ,,Dialogul iubirii.Iisus şi Buddha ca fraţii," unde arată în perspectiva dialogului că el trebuie încurajat nu doar de dragul budismului şi creştinismului cât mai degrabă al umanităţii.[64]

Un aspect important în privinţa dialogului dintre creştinism şi celelalte religii îl reprezintă şi înfiinţarea Asociaţiei Internaţionale pentru Studii Misionare(IAMS), inaugurată la Driebergen, Olanda, în 1972, prima conferinţă având ca temă ,,Misiunea în contextul religiilor şi secularizării" la care au participat specialişti în misiologie, teologie interculturală şi dialog interreligios, până în prezent ajungându-se la un număr de treisprezece conferinţe internaţionale ale acestei asociaţii.Acestea au abordat diverse aspecte ale misiunii creştine în contextul pluralismului religios şi politic, relaţia dintre misiune şi cultură, misiune şi unitate creştină, misiune, ordine economică şi politică sau spiritualitate şi misiune.Cea mai recentă întâlnire a avut loc la Toronto în anul 2012, având ca temă ,,Migraţie, dislocare umană şi Vestea cea Bună.Marginile ca centru în misiunea creştină."[65]

A treia adunare a CEB la New Delhi concluziona că ,,lumea este una şi omenirea este confruntată cu anumite probleme comune.Diferenţele naţionale, culturale sau sociale nu fac nici o breşă în unitatea umanităţii.Străduinţa şi lupta de a realiza pacea şi ordinea mondială sunt ilustraţii ale acestei convingeri fundamentale.Creştinul face parte şi el din această lume unică şi nu se poate sustrage de la impulsul şi de la datoria de a participa la rezolvarea pr

[59] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu, *Universul religios în care trăim,* Editura Trinitas, 2013, pp.498-501; C.I Vizitiu, *Hinduism şi creştinism,* în Ortodoxia, nr.4, 1959

[60] Diac Prof Univ Dr.Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor,* p.262

[61]Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu, *Budism şi creştinism*, pp.21-22; Gh.Drăgulin, *Iubirea de oameni în budism şi creştinism*

[62]Idem, *Universul religios în care trăim,* pp.474

[63] Ilarion Felea, *Religia iubirii,*p.491

[64] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu, *Universul religios în care trăim,* p.475; Marco Pallis, *op.cit.*, p.8

[65] Pr.Prof.Dr.Gheorghe Petraru, Dr.Ana Magdalena Petraru, *Misionarism creştin mondial.Asociaţia Internaţională pentru Studii Misionare-IAM,* în Teologie şi viaţă, nr.1-4, 2013, pp.188-208

oblemelor ei împreună cu membrii altor religii.Interesul religiilor faţă de problemele importante ale lumii reprezită temeiul de bază al dialogului religios ce a dus astfel şi la încercări de colaborare şi apropiere între ele."[66]După cum spunea şi un teolog catolic ,Hans Kung, ,, nu poate exista pace între naţiuni fără pace între religii.Nu poate exista pace între religii fără un dialog între religii".[67]De aceea, după cum arată şi o publicaţie a CMB, în relaţiile interreligioase trebuie aplicat principiul ecumenic după care ,,ceea ce putem realiza împreună nu trebuie să încercăm să realizăm în mod separat."[68]

Dialogul interreligios axat pe probleme bine precizate de ordin moral, umanitar şi social poate avea rezultate admirabile, fiind un bun prilej de cunoaştere a reprezentanţilor religiilor intre ei, de stimă faţă de valorile reale existente în diferitele religii, de îmbogăţire spirituală reciprocă şi, mai ales, de colaborare rodnică in vederea stabilirii unui climat de pace şi bunăvoinţă intre toţi oamenii.

BIBLIOGRAPHY

1. Achimescu ,Pr Prof. Dr. Nicolae ,*Budism şi creştinism*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2009;

2. Delumeau, Jean, *Religiile lumii* , Ed.Humanitas, 1996;

3. *From Harare to Porto Alegre*, 1998-2006, WCC, Geneva;

4. Himcinschi ,Pr. Lect .Dr.Mihai, *Misiune şi dialog. Ontologia misionară a Bisericii din perspective dialogului interreligios*, Alba Iulia, 2003;

5. Petraru Pr. Prof. Dr. Gheorghe, *Teologie Fundamentală şi misionară.Ecumenism*,Ed Performantica, Iaşi, 2006;

6. Boldişor Adrian *Poziţia ortodoxă faţă de dialogul interreligios. Dialogul cu Islamul*, în: „Revista teologică", nr.2, 2010;

7. Idem, *Universul religios în care trăim,* Editura Trinitas, 2013;

8. Fonta Ilie ,*Religia şi Bisericile creştine, factori ai apropierii între oameni şi popoare*, în Ortodoxia, 94, 2-3;

9. Petraru Pr.Prof.Dr.Gheorghe, Dr.Ana Magdalena Petraru, *Misionarism creştin mondial.Asociaţia Internaţională pentru Studii Misionare-IAM,* în Teologie şi viaţă, nr.1-4, 2013;

10. Sârbu ,Pr.Prof.Corneliu ,,Poziţii principiale ale Ortodoxiei faţă de celelalte religii" în Ortodoxia, nr.4, 1969;

11. Idem, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, Iaşi, 2006;

12. Ungureanu ,Pr.Drd. Dragoş, *Misiunea creştină în contextul dialogului interreligious,* în Teologie şi viaţă, nr.5-8, 2011;

13. Barnes ,Michael, *Interreligious learning.Dialogue, Spirituality and the Christian Imagination*, Cambridge University Press, 2012;

14. Copeland,E.Luther, *A new meeting of the Religions:Interreligious relationships and theological questioning,* Baylor University, 1999.

[66] Drd Ştefan Reşceanu, *Temeiuri pentru dialogul interreligios,* p.32

[67] Pr.Prof.Dr. Nicolae Achimescu, *Religie, modernitate şi postmodernitate",* Editura Trinitas, Bucureşti, 2013, p.18

[68] *From Harare to Porto Alegre*, *1998-2006,* p.94